

DIVIZNÍ NEBO BRIGÁDNÍ STRUKTURU?

Ve všech oblastech vojenství znamenají Vídeňské dohody zásadní zlom světového významu. Výsledky jednání postavily prostředky ničení a složení vojsk do zcela nové roviny. Změny, které byly již v Československé armádě zahájeny, patří svým rozsahem zřejmě k největším v novodobých vojenských dějinách Československa. Pochopitelně se dotknou i organizačních struktur, které předpokládám, lze rozpracovat na základě některých publikovaných poznatků.

Ve **Vojenské mysli č. 9-10/1990** se o možných perspektivách organizačních struktur krátce zmínil **plk. gšt. Ing. Štefan Hamarčák**, který k tomu uvedl: "Současná divizní struktura je značně kompaktní, nedostatečně pružná a její útvary nemají předpoklady pro samostatné dlouhodobější plnění bojových úkolů. Je potřebné vytvořit takovou strukturu motostřeleckých a tankových vojsk, která by podle konkrétních úkolů a situace umožňovala vytvářet odpovídající uskupení vojsk jak početně, tak i podle složení druhů. Tomuto požadavku nejlépe vyhovuje brigádní struktura, která by byla vytvářena bezprostředně před plněním konkrétního úkolu, ze samostatných motostřeleckých, tankových praporů a dělostřeleckých oddílů."

Obsah citované části článku je podnětem k zamyšlení. Jde o velmi závažný problém, který si zaslouží posoudit v širších souvislostech. Závěry totiž mohou dost výrazně ovlivnit celkovou koncepci a směry perspektivního vývoje Československé armády. Myslím, že proto se jistě k uvedenému tématu vyjádří i jiní čtenáři.

Současný stav problematiky s využitím některých historických vědomostí svědčí o tom, že veškerý základ tvorby nových poznatků by měl zřejmě vycházet ze změn podmínek přípravy a vedení ozbrojeného konfliktu. Záleží zejména na nových podmínkách obrany pouze vlastního území s přihlédnutím k úkolu, který budou vojska v souladu s cílem operace (boje) plnit.

Z pohledu do ještě nedávné minulosti je patrné, že rychlému vývoji bojové techniky, výzbroje a dalších prostředků ničení, se odpovídajícím způsobem přizpůsobovalo i vedení ozbrojeného zápasu. Současně se změnou objektivních podmínek, cílů a úkolů operací (bojů) se měnilo i organizační členění vojsk. Vzniklá situace se projevila v tendenci sestavovat mnohem kompaktnější, pohyblivější, lépe ovladatelné bojové celky. Je zřejmé, že organizační výstavba našich svazků z toho vycházela; především musela zabezpečit převahu nad svazky pravděpodobného protivníka v silách i prostředcích. Umožňovalo to předcházet "nepřítele" v akceschopnosti, neočekávaně na něj udeřit a vytvářet vhodné podmínky pro jeho zničení. Mimo jiné se proto základním vševojskovým taktickým svazkem i v Československé armádě stala divize. S postupným zdokonalováním jejího organizačního vnitřního

členění se zvyšoval početní stav bojových součástí, druhů vojsk a služeb; rostla její palebná a úderná síla, která umožňovala rychle měnit způsoby ničení protivníka.

Z toho je zřejmé, že v systému přeměn zásad ozbrojeného zápasu sehrály rozhodující úlohy vždy objektivní podmínky jeho vedení, které byly příčinou změn různých stránek vojenství, včetně organizačního členění. Staly se základem bojových možností vojsk, jejich organizace i způsobů použití. Současný stav vynakládaných prostředků na výzbroj a bojovou techniku zřejmě tuto skutečnost nebere na zřetel. Organizační struktury se tedy nebudou měnit v důsledku dřívějších nutných podmínek, ale zřejmě následkem kvalitativního vývoje i vlivu sociálně politických podmínek. Přirozeně s tím se budou měnit úkoly i cíle ozbrojeného konfliktu.

Při posouzení možností přechodu k brigádní organizaci budu tedy vycházet z úkolů a cílů konfliktu jako základu. Zasazení vojsk na tom, či jiném operačním (taktickém) směru v rámci území ČSFR, zpravidla vždy bude odpovídat bojové situaci; úkol co do množství i kvality použitých vlastních sil a prostředků, k jejich poměru k silám a prostředkům protivníka. Samozřejmě s přihlédnutím k prostorovému a časovému činiteli, který v nových podmínkách bude hrát při dosažení cíle operace (boje) důležitou roli.

Soulad cíle a úkolu v prostoru a čase (v rámci vlastního území) co nejvíce odpovídá odůvodnění požadavku na **vedení bojové činnosti autonomně**, a to zřejmě **sníženými počty jednotlivých svazků**, patrně i brigádami. Tato hypotéza vychází z potřeby co nejúčinnějšího, nejširšího a nejrozsáhlejšího pokrytí velké plochy území státu se současným autonomním velením vojskům a jejich zabezpečení na různých i samostatných, oddělených směrech. Dovoluje i samostatně dlouhodobě plnit bojové úkoly, lépe zabezpečit a velet ozbrojeným silám v různých dalších variantách zasazení.

Obdobně, se zřetelem k tomu, by bylo možné použití brigád v určitém smyslu chápat jako přínos pro více oblastí vojenství. Jeví se i rozhodující pro teoretickou a praktickou rovinu operačního umění (taktiku) jako celek. Znamená to jinými slovy včas objasnit problém, **zda v praxi perspektivně uplatnit divizní či brigádní vnitřní členění.**

Myslím, že při hodnocení argumentů pro a proti, by se mělo pravděpodobně přihlížet nejen ke kvantitativní stránce současné divizní organizace, zpravidla v součinnosti operačního svazu, ale posouzení výhod kvalitativního použití sil a prostředků, což splňuje brigádní organizace. Pro její uplatnění svědčí i fakta, jež vycházejí ze zásadního přelomu vývoje Československé armády, kdy již použití sil a prostředků vzhledem k zásadám operace a vševojskového boje nebudou odpovídat výsledku vedení bojové činnosti masovou armádou.

Proto již zdaleka nestačí brát v úvahu jako nutnou podmínku jen zmíněnou kvantitativní stránku pro vytvoření např. početně dostatečně převahy nad protivníkem; nebo minimálně nezbytnou hustotu sil a prostředků v počátečním období vedení obrany na různých úsecích fronty. Rozhodujícím faktorem se nyní stává kvalitativní přehodnocení palebných a manévrových, úderných možností s odůvodněním časových kalkulací po směrech a bojových úkolech. V nových podmínkách neméně důležitý je tedy požadavek pečlivě přihlížet ke **kvalitativní stránce sil a prostředků uskupených v pružné organizaci**, kterou podle potřeby **zaručuje pouze brigádní struktura**. Úměrně tomu bude nutné přizpůsobit profesionální přípravu velitelů, štábů, vojsk. Domnívám se, že zvláště důležitá bude připravenost lidí na taktické úrovni, kde lze očekávat nejvýraznější změny.

Patrně bude účelné v tomto ohledu ve větším rozsahu využívat zkušeností ostatních armád evropských zemí, přihlížet k praktickým poznatkům přípravy a vedení dnešní skutečné bojové činnosti. Nová kvalita vyjádřená v brigádní organizaci by zřejmě měla více odrážet

odbornou, fyzickou a morální stránku profesionála. Novou kvalitou brigádní organizační struktury by měl být vyjádřen známý požadavek "bojovat nikoli počtem", kterého se nedostává, ale zejména uplatněním odborných vojenských znalostí. Proto je potřebné, při případném přechodu k brigádní organizační struktuře, ukázat na jiný, již dříve vzpomenuť důležitý požadavek. Je jím, podle mého názoru, stanovení dosažitelných bojových úkolů. Spříhlédnutím ke stavu vojsk je nutné určit "optimálně maximální rozsah" úkolů při minimálním vynaložení sil a prostředků.

Zřejmě se vojskům v nové situaci stanoví takové úkoly, jejichž splnění by zabezpečilo dosažení konečného cíle v krátké době při minimálních ztrátách živé síly a bojových prostředků. To ovšem vyžaduje modelovat směly, ale zcela splnitelný úkol. Málo náročný bude splněn snadno a v krátkém čase. Na druhé straně nadnesené úkoly budou vojska plnit s námahou. To může vést k rychlému vyčerpání jejich bojových možností a dalším komplikacím. V nové brigádní organizaci bude patrně možné se extrémě vyvarovat stanovením "optimálně maximálního úkolu, a to jak při dlouhodobém plnění bojového úkolu na samostatném směru, tak případně i v sestavě operačního svazu.

V divizní struktuře, zpravidla vždy v sestavě operačního svazu, záleží splnění úkolu na tom, jak operační štáby naplánují, sladí činnost s druhy vojsk a osvědčí svou schopnost uvést do života opatření operačního, bojového, speciálně technického a týlového zabezpečení.

V případě brigádní organizace dochází k zásadnímu obratu. Operační štáby budou dále plnit nezastupitelnou úlohu; rovněž na nich bude, jak dokáží svým uměním vojska pro boj včas připravit a všestranně zabezpečit. Je však nesporné, že hlavní tíže úkolu bude z objektivních důvodů ležet na taktických stupních velení; na tom, jak využijí bojových možností sil a prostředků.

Z toho je patrné, že posouzení kladů i nedostatků nové organizace se musí plně opírat o pevný základ objektivního hodnocení všech prvků. Největší význam přitom vždy mělo, má a zřejmě bude mít umění velitelů a štábů všech stupňů - proměňovat možnosti vojsk ve skutečnost. Tato zásada je zvláště významná u brigádní organizace, kde by již nebylo možné se spoléhat na dosažení výsledků masových uskupení vojsk. Z toho vyvozují i předpoklady složení vojsk.

Domnívám se, že pozemní vojsko Československé armády, vzhledem k předpokládaným úkolům, by mohlo ve své sestavě mít mechanizované, tankové (pěší) brigády; při potřebě zachování její soudobosti i vzdušné výsadkovou brigádu (prapor). Do budoucna celkové počty v podřízenosti jednotlivých velitelství, např.: Západ 7, Střed 4 a Východ 6 brigád. Nemí bezvýznamné, aby 2 až 3 brigády byly v přímé podřízenosti FMO. Jsou i některé názory, aby jedna z výběrových brigád byla případně rozmístěna v hlavním městě ČSFR Praze.

Myslím, že zasazení mechanizovaných a tankových brigád lze považovat za nejvhodnější z hlediska vedení boje k obraně území ČSFR i k dalším úkolům. Nevylučují se, vzhledem k charakteru některých úkolů, i pěší brigády. Vševojskové brigády by mohly tvořit mechanizované, tankové (pěší) prapory v proměnné sestavě. Tankový, mechanizovaný (pěší) prapor by se stal základní taktickou jednotkou. Vedle toho by vznikly i další orgány.

Organizační struktura brigády by patrně mohla být vcelku shodná (co do typu), ovšem podle zadaného úkolu by prapory byly vševojskovým brigádám podřizovány podle potřeby. V podřízenosti vševojskové armády (armádního sboru) by podle mého názoru mohlo být 4 až 7 štábních kompletů brigád, které by měly různé počty vycvičených praporů. Nepředpokládám kopírovat brigádní organizaci západních armád, kde např. v armádě USA tvoří základ divize tři štáby brigád s organickými velitelskými rotami. Ovšem některé prvky, jako např. to,

že organizace brigády armády USA není trvalá, je podle mého názoru výhodné, a proto patrně využitelné v podmínkách Československé armády. Pravděpodobně nelze vyloučit další podobnosti. Např. i pro naše podmínky se jeví jako výhodné složení brigády ze dvou až pěti bojových praporů různého typu podle plnění úkolu a cíle boje.

Vševojsková brigáda by měla mít vždy takové složení, aby mohla vést boj samostatně (i dlouhodobě) nebo podle situace v součinnosti s dalšími brigádami v sestavě vševojskové armády (armádního sboru). Vševojskový boj vedený brigádou se neobejde bez podpory organického polního dělostřelectva, prostředků protivzdušné obrany, průzkumných, ženijních jednotek a jednotek REB. Nezbytně vyžaduje spojovací jednotky, týlového a technického zabezpečení i další.

Přetváření struktury ozbrojených sil je uskutečňováno v současné době téměř ve všech evropských zemích. A není pouhým odrazem vídeňských jednání. Nejzřetelněji se tyto změny projevují v souvislosti s ekonomickými podmínkami.

Dnes nemá ČSFR pravděpodobného protivníka. Zřejmě v mnohých směrech je to důvodem k tomu, proč by mělo nové organizační členění, výzbroj a bojová technika svazků - **brigád** - odpovídat pouze specifice bojové činnosti této země, úkolům, které před ní jsou a budou perspektivně postaveny.

Ukazuje se, že vševojskové brigády by mohly být praktickým výrazem nové kvality Československé armády, založené na základě celoevropského systému bezpečnostního členění. Proto musí dosahovat takové úrovně bojové dostatečnosti, aby mohly úspěšně vést obranu, střetný boj, odrážet pozemní i vzdušné úder současně na více směrech, vést protiúder vojsky z hloubky a plnit další bojové (operační) úkoly. Soudobý boj také vyžaduje vést boj ve vzduchu, ze vzduchu i úder podle potřeby kombinovaným způsobem na objekty a vojska protivníka.

Brigády si proto musí zachovat nezbytnou pohyblivost a údernou sílu. To ovšem vyžaduje více než kdy jindy cílevědomě spojit profesionální přípravu lidí s kvalitou výzbroje, bojovou (dopravní) technikou, poměrem mezi bojovými a zabezpečovacími jednotkami ve svazcích. Narušení tohoto souladu může způsobit snížení jejich bojových možností. Tímto způsobem by zřejmě měla reagovat brigádní struktura na soudobé operačně taktické potřeby, ale i změny celkového přetvoření Československé armády.

V článku jsem chtěl upozornit na některé skutečnosti, které je třeba brát v úvahu při posouzení možného vývoje organizačního členění naší armády. Poznatky nasvědčují, že vedení bojové činnosti v nových podmínkách bude patrně nejlépe vyhovovat brigádní organizace. Protože jde o aktuální problém, který je středem diskusí, bude vhodné, aby své názory vyjádřili i další čtenáři.

